6.3.2 Prúty s konštantným prierezom namáhané ohybom

6.3.2.1 Vzperná odolnosť

(1) Prúty namáhané ohybom v rovine väčšej tuhosti, ktoré nie sú podopreté proti vybočeniu, sa majú overiť na stratu stability klopením nasledujúcim spôsobom:

$$\frac{M_{Ed}}{M_{b,Rd}} \leq 1{,}0 \tag{6.54}$$

kde M_{Ed} je návrhová hodnota momentu;

$M_{b,Rd}$ návrhový moment vzpernej odolnosti.

(2) Nosníky s dostatočným bočným podopretím tlačenej pásnice nie sú citlivé na stratu stability klopením. Okrem nich nie sú na stratu stability klopením citlivé ani nosníky s určitými typmi prierezov, ako sú hranaté alebo kruhové duté profily, zvárané kruhové rúrky alebo hranaté komorové prierezy.

(3) Návrhový moment vzpernej odolnosti nosníka nepodopretého proti vybočeniu sa má určiť takto:

$$M_{b,Rd} = \chi_{LT} W_y \frac{f_y}{\gamma_{M1}} \tag{6.55}$$

kde W_y je príslušný prierezový modul, ktorý sa určí takto:

- $W_y = W_{pl,y}$ pre prierezy triedy 1 alebo 2
- $W_y = W_{el,y}$ prierezy triedy 3
- $W_y = W_{eff,y}$ pre prierezy triedy 4

χ_{LT} súčiniteľ klopenia pri strate stability klopením.

POZNÁMKA 1. – Na určenie momentu vzpernej odolnosti nosníkov s premennými prierezmi sa môže vykonať analýza druhého rádu podľa o 5.3.4(3). Stratu stability pretvorením z roviny pozri tiež v 6.3.4.

POZNÁMKA 2B. – Stratu stability prvkov konštrukcií budov pozri tiež v prílohe BB.

(4) Pri určovaní W_y sa nemusia uvažovať diery pre spojovacie prostriedky na koncoch nosníka.

6.3.2.2 Vzperné krivky klopenia – všeobecný prípad

(1) Pokiaľ to nie je stanovené inakšie (pozri 6.3.2.3), má sa hodnota χ_{LT} ohýbaných prútov s konštantným prierezom určiť pre príslušnú pomernú štíhlosť $\bar{\lambda}_{LT}$ zo vzorcov:

$$\chi_{LT} = \frac{1}{\Phi_{LT} + \sqrt{\Phi_{LT}^2 - \bar{\lambda}_{LT}^2}} \quad \text{ale } \chi_{LT} \leq 1{,}0 \tag{6.56}$$

kde $\Phi_{LT} = 0{,}5\left[1 + \alpha_{LT}\left(\bar{\lambda}_{LT} - 0{,}2\right) + \bar{\lambda}_{LT}^2\right]$;

α_{LT} je miera imperfekcie;

$\bar{\lambda}_{LT} = \sqrt{\frac{W_y f_y}{M_{cr}}}$;

M_{cr} kritický moment v pružnom stave pri strate stability klopením.

(2) M_{cr} sa určí pomocou charakteristík neoslabeného prierezu so zohľadnením podmienok zaťaženia, skutočného priebehu momentov a podopretia proti vybočeniu.

POZNÁMKA. – Hodnota miery imperfekcie α_{LT} zodpovedajúcej príslušnej vzpernej krivke sa môže uvážiť podľa národnej prílohy. Odporúčané hodnoty α_{LT} sú uvedené v tabuľke 6.3.

Tabuľka 6.3 – Odporúčané hodnoty miery imperfekcie pre vzperné krivky klopenia

Vzperná krivka	a	b	c	d
Miera imperfekcie α_{LT}	0,21	0,34	0,49	0,76

Odporúčané priradenia vzperných kriviek sú dané v tabuľke 6.4.

Tabuľka 6.4 – Odporúčané priradenia vzperných kriviek klopenia k prierezom pri použití výrazu (6.56)

Prierez	**Medze**	**Vzperná krivka**
Valcované I-profily	$h/b \leq 2$ $h/b > 2$	**a** **b**
Zvárané I-profily	$h/b \leq 2$ $h/b > 2$	**c** **d**
Iné prierezy	–	**d**

(3) Hodnoty súčiniteľa klopenia χ_{LT} pre príslušnú pomernú štíhlosť $\bar{\lambda}_{LT}$ sa môžu brať do úvahy podľa obrázka 6.4.

(4) Pre štíhlosti $\bar{\lambda}_{LT} \leq \bar{\lambda}_{LT,0}$ (pozri 6.3.2.3) alebo pre $\frac{M_{Ed}}{M_{cr}} \leq \bar{\lambda}_{LT,0}^{\,2}$ (pozri 6.3.2.3) sa môžu účinky straty stability klopením zanedbať a vykonajú sa iba posúdenia prierezu.

6.3.2.3 Vzperné krivky klopenia pre valcované profily alebo ekvivalentné zvárané profily

(1) Pre valcované alebo ekvivalentné zvárané profily namáhané ohybom sa hodnoty χ_{LT} pre príslušné pomerné štíhlosti môžu určiť zo vzorcov:

$$\chi_{LT} = \frac{1}{\Phi_{LT} + \sqrt{\Phi_{LT}^2 - \beta \bar{\lambda}_{LT}^2}} \quad \text{ale} \quad \begin{cases} \chi_{LT} \leq 1{,}0 \\ \chi_{LT} \leq \dfrac{1}{\bar{\lambda}_{LT}^2} \end{cases} \tag{6.57}$$

$$\Phi_{LT} = 0{,}5\left[1 + \alpha_{LT}\left(\bar{\lambda}_{LT} - \bar{\lambda}_{LT,0}\right) + \beta \bar{\lambda}_{LT}^2\right]$$

POZNÁMKA. – Parametre $\bar{\lambda}_{LT,0}$ a β a ľubovoľné obmedzenie týkajúce sa výšky nosníka alebo pomeru h/b sa môžu stanoviť v národnej prílohe. Pre valcované profily alebo ekvivalentné zvárané profily sa odporúčajú tieto hodnoty:

$\bar{\lambda}_{LT,0} = 0{,}4$ (najväčšia hodnota)

$\beta = 0{,}75$ (najmenšia hodnota)

Odporúčania na priradenie vzperných kriviek sú uvedené v tabuľke 6.5.

Tabuľka 6.5 – Odporúčania na priradenie vzperných kriviek klopenia k prierezom pri použití výrazu (6.57)

Prierez	Medze	Vzperné krivky
Valcované I-profily	h/b ≤ 2 h/b > 2	b c
Zvárané I-profily	h/b ≤ 2 h/b > 2	c d

(2) Súčiniteľ klopenia χ_{LT} sa môže upraviť v závislosti od priebehu momentov medzi podopretiami prútov proti vybočeniu nasledujúcim spôsobom:

$$\chi_{LT,mod} = \frac{\chi_{LT}}{f} \quad \text{ale} \quad \chi_{LT,mod} \leq 1 \tag{6.58}$$

POZNÁMKA. – Hodnoty f sa môžu definovať v národnej prílohe. Odporúča sa použiť tieto minimálne hodnoty:

$f = 1 - 0{,}5(1 - k_c)[1 - 2{,}0(\bar{\lambda}_{LT} - 0{,}8)^2]$ ale $f \leq 1{,}0$

k_c je opravný faktor podľa tabuľky 6.6.

Tabuľka 6.6 – Opravné faktory k_c

Priebeh momentov	k_c
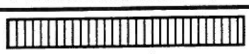 ψ = 1	1,0
 -1 ≤ ψ ≤ 1	$\dfrac{1}{1{,}33 - 0{,}33\psi}$
	0,94
	0,90
	0,91
	0,86
	0,77
	0,82

6.3.2.4 Metódy zjednodušeného posudzovania bočne podopretých nosníkov v budovách

(1)B Prúty, ktorých body tlačenej pásnice sú podopreté proti vybočeniu, nie sú citlivé na stratu stability klopením vtedy, ak dĺžka L_c medzi bočnými podopretiami alebo výsledná štíhlosť $\bar{\lambda}_f$ ekvivalentnej tlačenej pásnice spĺňajú podmienku:

$$\bar{\lambda}_f = \frac{k_c L_c}{i_{f,z} \lambda_1} \leq \bar{\lambda}_{c0} \frac{M_{c,Rd}}{M_{y,Ed}} \tag{6.59}$$

kde $M_{y,Ed}$ je najväčšia návrhová hodnota ohybového momentu na úseku medzi bočnými podopretiami;

$M_{c,Rd} = W_y \dfrac{f_y}{\gamma_{M1}}$;

W_y prierezový modul zodpovedajúci tlačenej pásnici;

k_c opravný faktor štíhlosti pre priebeh momentu medzi bočnými podopretiami (pozri tabuľku 6.6);

$i_{f,z}$ polomer zotrvačnosti ekvivalentnej tlačenej pásnice, ktorú tvorí tlačená pásnica a 1/3 tlačenej časti plochy steny vztiahnutý na os najmenšej tuhosti prierezu;

$\bar{\lambda}_{c0}$ medzná štíhlosť vyššie definovanej ekvivalentnej tlačenej pásnice;

$\lambda_1 = \pi \sqrt{\dfrac{E}{f_y}} = 93{,}9\varepsilon$;

$\varepsilon = \sqrt{\dfrac{235}{f_y}}$ (f_y v N/mm^2).

POZNÁMKA 1B. – Pre prierez triedy 4 sa $i_{f,z}$ môže určiť zo vzorca:

$$i_{f,z} = \sqrt{\frac{I_{eff,f}}{A_{eff,f} + \frac{1}{3} A_{eff,w,c}}}$$

kde $I_{eff,f}$ je kvadratický moment plochy účinnej tlačenej pásnice k osi najmenšej tuhosti prierezu;

$A_{eff,f}$ plocha účinného prierezu tlačenej pásnice;

$A_{eff,w,c}$ plocha účinnej tlačenej časti steny.

POZNÁMKA 2B. – Medzná štíhlosť $\bar{\lambda}_{c0}$ sa môže definovať v národnej prílohe. Odporúča sa použiť medznú hodnotu $\bar{\lambda}_{c0} = \bar{\lambda}_{LT,0} + 0{,}1$ (pozri 6.3.2.3).

(2)B Ak štíhlosť tlačenej pásnice $\bar{\lambda}_f$ prekročí medznú hodnotu uvedenú v (1)B, návrhový moment vzpernej odolnosti sa môže stanoviť zo vzťahu:

$$M_{b,Rd} = k_{fl} \chi M_{c,Rd} \text{ ale } M_{b,Rd} \leq M_{c,Rd} \tag{6.60}$$

kde χ je súčiniteľ vzperu ekvivalentnej pásnice, ktorý sa určí pre $\bar{\lambda}_f$;

k_{fl} faktor úpravy zohľadňujúci konzervatívnosť metódy ekvivalentnej tlačenej pásnice.

POZNÁMKA B. – Faktor úpravy sa môže definovať v národnej prílohe. Odporúča sa použiť hodnotu $k_{fl} = 1{,}10$.

(3)B Vo výpočte podľa (2)B sa majú uvážiť nasledujúce vzperné krivky:

krivka d pre zvárané prierezy, ak $\dfrac{h}{t_f} \leq 44\varepsilon$ *

krivka c pre iné prierezy

kde h je celková výška prierezu;

t_f hrúbka tlačenej pásnice.

POZNÁMKA B. – Stratu stability klopením bočne podopretých prvkov, ktoré sa používajú v konštrukciách budov pozri tiež v prílohe BB.3.

NB.3 Pružný kritický moment pre nosníky s konštantným a tuhým nepretvárnym prierezom

NB.3.1 Rozsah platnosti

(1) Postup uvedený v tejto prílohe je vhodný na výpočet kritického momentu prútov namáhaných zaťažením pôsobiacim kolmo na os najväčšej tuhosti y-y a to pre:

a) obojstranne podopreté nosníky s konštantným a tuhým nepretvárnym prierezom:

- dvojosovo symetrickým (pozri obrázok NB.3.1 a NB.3.2),
- jednoosovo symetrickým k hlavnej osi najväčšej tuhosti z-z (pozri obrázok NB.3.1),
- jednoosovo symetrickým k hlavnej osi najmenšej tuhosti y-y (pozri obrázok NB.3.2),
- prierezy bodovo symetrické vzhľadom k stredu šmyku *S* totožného s ťažiskom *G* (pozri obrázok NB.3.2),

b) konzoly s prierezom jednoosovo symetrickým k hlavnej osi najväčšej tuhosti z-z.

V ostatných prípadoch je možné postupovať podľa odbornej literatúry, iných noriem, využiť vhodné numerické postupy alebo výpočtové programy.

NB.3.2 Pružný kritický moment nosníkov

(1) Pre nosník s prierezom symetrickým k hlavnej osi najväčšej tuhosti z-z je pružný kritický moment M_{cr} daný všeobecným vzťahom:

$$M_{cr} = \mu_{cr} \frac{\pi \sqrt{EI_z \, GI_t}}{L} \tag{NB.3.1}$$

kde pomerný kritický moment μ_{cr} je:

$$\mu_{cr} = \frac{C_1}{k_z} \left[\sqrt{1 + \kappa_{wt}^2 + (C_2\zeta_g - C_3\zeta_j)^2} - (C_2\zeta_g - C_3\zeta_j) \right] \tag{NB.3.2}$$

κ_{wt}, ζ_g, ζ_j sú bezrozmerné parametre, ktoré okrem ohybovej tuhosti EI_z, a okrajových podmienok k_z, a k_w , zohľadňujú vplyv

krutovej tuhosti GI_t a výsekovej tuhosti EI_w:
$$\kappa_{wt} = \frac{\pi}{k_w L} \sqrt{\frac{EI_w}{GI_t}} \tag{NB.3.3}$$

vzdialenosti pôsobiska zaťaženia od stredu šmyku *S*:
$$\zeta_g = \frac{\pi \, z_g}{k_z \, L} \sqrt{\frac{EI_z}{GI_t}} \tag{NB.3.4}$$

nesymetrie prierezu:
$$\zeta_j = \frac{\pi \, z_j}{k_z \, L} \sqrt{\frac{EI_z}{GI_t}} \tag{NB.3.5}$$

C_1, C_2 a C_3 sú faktory, ktoré závisia od typu zaťaženia a podmienok uloženia koncov nosníka (pozri tabuľky NB.3.1 a NB.3.2);

L je dĺžka úseku nosníka medzi bodmi zabezpečenými proti vybočeniu kolmo na rovinu zaťaženia;

k_z a k_w sú faktory vzpernej dĺžky definujúce podopretie v rovine kolmej na rovinu zaťaženia (v rovine kolmej na os z-z), resp. podopretie pri krútení;

$$z_g = z_a - z_s \tag{NB.3.6}$$

$$z_j = z_s - \frac{0{,}5}{I_y} \int_A (y^2 + z^2) z \, dA \tag{NB.3.7}$$

z_a je súradnica pôsobiska zaťaženia vztiahnutá k ťažisku prierezu (pozri obrázok NB.3.1);

z_s súradnica stredu šmyku vztiahnutá k ťažisku prierezu;

z_g súradnica pôsobiska zaťaženia vztiahnutá k stredu šmyku.

POZNÁMKA 1. – Pozri NB.3.2(6) a (7) pre znamienkovú konvenciu z_j a z_g.

POZNÁMKA 2. – Pre prierezy symetrické k osi y-y (osi z-z) je $z_j = 0$ ($y_j = 0$).

POZNÁMKA 3. – Hodnota z_j sa môže vypočítať z približného vzťahu

$$z_j = 0{,}45\psi_f h_s \left(1 + \frac{c}{2h_f}\right) \tag{NB.3.8}$$

kde:

c je výška okrajovej výstuhy (pozri obrázok NB.3.1),

h_f je vzdialenosť medzi ťažiskami pásnic.

$$\psi_f = \frac{I_{fc} - I_{ft}}{I_{fc} + I_{ft}} \tag{NB.3.9}$$

I_{fc} je moment druhého stupňa plochy pásnice za ohybu tlačenej k hlavnej osi najmenšej tuhosti prierezu z-z

I_{ft} je moment druhého stupňa plochy pásnice za ohybu ťahanej k hlavnej osi najmenšej tuhosti prierezu z-z

h_s je vzdialenosť medzi stredmi šmyku hornej a dolnej pásnice prierezu (pozri S_u a S_b v obrázku NB.3.1).

Pre I - prierez s nerovnakými pásnicami bez okrajových výstuh a približne aj pre prierez s okrajovými výstuhami je:

$$I_w = (1 - \psi_f^2) I_z (h_s / 2)^2 \tag{NB.3.10}$$

(2) Faktory vzperných dĺžok k_y, k_z (definujúce okrajové podmienky v ohybe v rovine zaťaženia – kolmo k osi y-y, resp. v rovine kolmej na rovinu zaťaženia – kolmo k osi z-z) a k_w (definujúce okrajové podmienky v krútení) nadobúdajú hodnoty od 0,5 (obojstranne votknutý nosník) do 1,0 (nosník uložený kĺbovo na obidvoch koncoch). Pre nosník s jedným koncom votknutým a druhým kĺbovo uloženým sú faktory vzperných dĺžok rovné 0,7.

(3) Faktor k_y súvisí s pootočením koncov nosníka okolo osi y-y, faktor k_z s pootočením koncov nosníka okolo osi z-z. Tieto faktory sú analogické s pomermi L_{cr}/L platnými pre tlačené prúty. Faktor k_w súvisí s deplanáciou koncov nosníka. Pokiaľ deplanácii nie je zabránené špeciálnymi úpravami, $k_w = 1{,}0$.

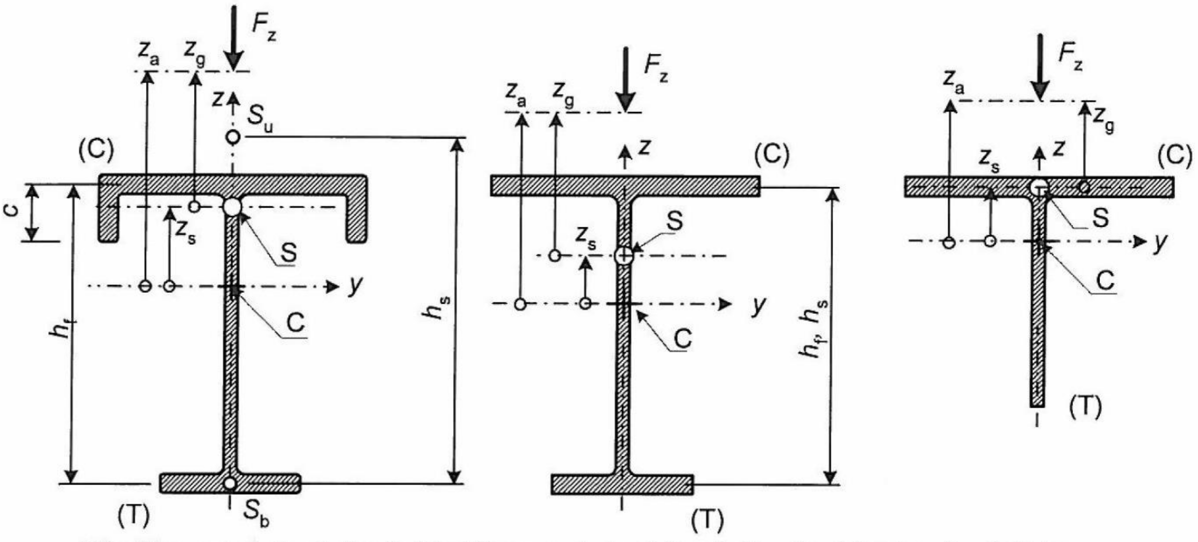

(C) vlákna za ohybu tlačené, (T) vlákna za ohybu ťahané, S – stred šmyku, G – ťažisko,

S_u, resp. S_b sú stredy šmyku hornej a dolnej pásnice

Obrázok NB.3.1 – Význam veličín a znamienková konvencia pre:

a) nosníky pri pôsobení gravitačného zaťaženia (F_z), b) konzoly pri pôsobení sania ($-F_z$)

(4) Hodnoty C_1, C_2 a C_3 sú dané v tabuľkách NB.3.1 a NB.3.2 pre rôzne typy zaťažení, ktoré sú definované priebehom ohybového momentu na dĺžke L medzi bodmi zabezpečenými proti vybočeniu z roviny zaťaženia. Hodnoty sú uvedené v závislosti od faktora k_z a v tabuľke NB.3.2 aj od faktora k_w.

(5) V prípadoch, keď k_z = 1,0, je možné faktor C_1 určiť pre ľubovoľný pomer koncových momentov (pozri priebehy momentov v tabuľke NB.3.1) približne zo vzťahu:

$$C_1 = (0{,}310 + 0{,}428\psi + 0{,}262\psi^2)^{-0.5} \tag{NB.3.11}$$

(6) Znamienková konvencia na určenie z a z_j (pozri obrázok NB.3.1) je:

súradnica z je kladná pre tlačenú pásnicu. Ak sa z_j určuje pomocou vzťahu v NB.3.2(1), smeruje os z nahor v prípade gravitačného zaťaženia a nadol v prípade zaťaženia saním;

znamienko z_j je rovnaké ako znamienko parametra nesymetrie prierezu ψ_f. Znamienko ohybového momentu pre určenie ψ_f sa v prípade koncových momentov (pozri tabuľku NB.3.1) berie v mieste najväčšieho momentu, v prípade priečneho zaťaženia (pozri tabuľku NB.3.2) v strede uvažovaného úseku o dĺžke L.

(7) Znamienková konvencia pre určenie z_g je:

pre gravitačné účinky je z_g kladné pri zaťažení pôsobiacom nad stredom šmyku;

vo všeobecnom prípade je z_g kladné pri zaťažení smerujúcom do stredu šmyku.

Tabuľka NB.3.1 – Hodnoty faktorov C_1 a C_3 pri zaťažení prúta koncovými momentmi v závislosti od hodnoty faktora k_z a parametrov ψ_f a κ_{wt}.
Faktory uloženia koncov prúta: v rovine zaťaženia a primárneho ohybu k_y = 1,0, v krútení k_w = 1,0

Zaťaženie a podmienky podopretia. Faktor nesymetrie prierezu ψ_f	Priebeh ohybových momentov. Pomer koncových momentov ψ *M* - *ψM* - -strana - strana	k_z[2]	Hodnoty faktorov C_1[1] $C_{1,0}$	$C_{1,1}$	C_3 $\psi_f = -1$	$-0{,}9 \le \psi_f \le 0$	$0 \le \psi_f \le 0{,}9$	$\psi_f = 1$
M *ψM* *L* $k_y = 1,\ k_w = 1$ Beam *M*-side: $\psi_f \ge 0$ $\psi_f \le 0$	M_{cr} ψ=+1	1,0	1,000	1,000	1,000			
		0,7L	1,016	1,100	1,025		1,000	
		0,7R	1,016	1,100	1,025		1,000	
		0,5	1,000	1,127	1,019			
	M_{cr} ψ=+3/4	1,0	1,139	1,141	1,000			
		0,7L	1,210	1,313	1,050		1,000	
		0,7R	1,109	1,201	1,000			
		0,5	1,139	1,285	1,017			
	M_{cr} ψ=+1/2	1,0	1,312	1,320	1,150	1,000		
		0,7L	1,480	1,616	1,160		1,000	
		0,7R	1,213	1,317	1,000			
		0,5	1,310	1,482	1,150	1,000		
	M_{cr} ψ=+1/4	1,0	1,522	1,551	1,290	1,000		
		0,7L	1,853	2,059	1,600	1,260	1,000	
		0,7R	1,329	1,467	1,000			
		0,5	1,516	1,730	1,350	1,000		
M *ψM* *L* $k_y = 1,\ k_w = 1$ Beam *M*-side: $\psi_f \le 0$ $\psi_f \ge 0$	M_{cr} ψ= 0	1,0	1,770	1,847	1,470	1,000		
		0,7L	2,331	2,683	2,000	1,420	1,000	
		0,7R	1,453	1,592	1,000			
		0,5	1,753	2,027	1,500	1,000		
	M_{cr} ψ= -1/4	1,0	2,047	2,207	1,65	1,000	0,850	
		0,7L	2,827	3,322	2,40	1,550	0,850	-0,30
		0,7R	1,582	1,748	1,38	0,850	0,700	0,20
		0,5	2,004	2,341	1,75	1,000	0,650	-0,25
	M_{cr} ψ= -1/2	1,0	2,331	2,591	1,85	1,000	$1{,}3-1{,}2\psi_f$	-0,70
		0,7L	3,078	3,399	2,70	1,450	$1-1{,}2\psi_f$	-1,15
		0,7R	1,711	1,897	1,45	0,780	$0{,}9-0{,}75\psi_f$	-0,53
$\psi_f = \dfrac{I_{fc} - I_{ft}}{I_{fc} + I_{ft}}$		0,5	2,230	2,579	2,00	0,950	$0{,}75-\psi_f$	-0,85
	M_{cr} ψ= -3/4	1,0	2,547	2,852	2,00	1,000	$0{,}55-\psi_f$	-1,45
		0,7L	2,592	2,770	2,00	0,850	$0{,}23-0{,}9\psi_f$	-1,55
		0,7R	1,829	2,027	1,55	0,700	$0{,}68-\psi_f$	-1,07
		0,5	2,352	2,606	2,00	0,850	$0{,}35-\psi_f$	-1,45
	M_{cr} ψ= -1	1,0	2,555	2,733	2,00	$-\psi_f$		-2,00
		0,7L	1,921	2,103	1,55	0,380	-0,580	-1,55
		0,7R	1,921	2,103	1,55	0,580	-0,380	-1,55
		0,5	2,223	2,390	1,88	$0{,}125-0{,}7\psi_f$	$-0{,}125-0{,}7\psi_f$	-1,88

Poznámky:

[1] $C_1 = C_{1,0} + (C_{1,1} - C_{1,0})\kappa_{wt} \le C_{1,1}$, ($C_1 = C_{1,0}$ pre $\kappa_{wt} = 0$, $C_1 = C_{1,1}$ pre $\kappa_{wt} \ge 1$)

[2] k_z = 0,7 L znamená, že votknutý je ľavý koniec, k_z = 0,7 R znamená, že votknutý je pravý koniec nosníka pri strate stability ohybom kolmo k osi z-z.

Tabuľka NB.3.2 – Hodnoty faktorov C_1, C_2 a C_3 pre rôzne typy priečneho zaťaženia v závislosti od hodnôt faktorov k_y, k_z, k_w a parametrov ψ_f a κ_{wt}

Zaťaženie a podmienky podopretia	Faktory vzperných dĺžok			Hodnoty faktorov							
	k_y	k_z	k_w	C_1 1)		C_2			C_3		
				$C_{1,0}$	$C_{1,1}$	⊥ $\psi_f = -1$	I I T $-0,9 \le \psi_f \le 0,9$	T $\psi_f = 1$	⊥ $\psi_f = -1$	I I T $-0,9 \le \psi_f \le 0,9$	T $\psi_f = 1$
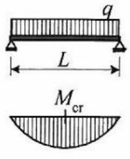	1	1	1	1,127	1,132	0,33	0,459	0,50	0,93	0,525	0,38
	1	1	0,5	1,128	1,231	0,33	0,391	0,50	0,93	0,806	0,38
	1	0,5	1	0,947	0,997	0,25	0,407	0,40	0,84	0,478	0,44
	1	0,5	0,5	0,947	0,970	0,25	0,310	0,40	0,84	0,674	0,44
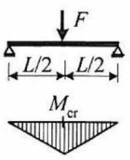	1	1	1	1,348	1,363	0,52	0,553	0,42	1,00	0,411	0,31
	1	1	0,5	1,349	1,452	0,52	0,580	0,42	1,00	0,666	0,31
	1	0,5	1	1,030	1,087	0,40	0,449	0,42	0,80	0,338	0,31
	1	0,5	0,5	1,031	1,067	0,40	0,437	0,42	0,80	0,516	0,31
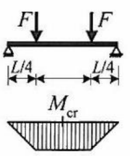	1	1	1	1,038	1,040	0,33	0,431	0,39	0,93	0,562	0,39
	1	1	0,5	1,039	1,148	0,33	0,292	0,39	0,93	0,878	0,39
	1	0,5	1	0,922	0,960	0,28	0,404	0,30	0,88	0,539	0,50
	1	0,5	0,5	0,922	0,945	0,28	0,237	0,30	0,88	0,772	0,50
						$\psi_f = -1$	$-0,5 \le \psi_f \le 0,5$	$\psi_f = 1$	$\psi_f = -1$	$-0,5 \le \psi_f \le 0,5$	$\psi_f = 1$
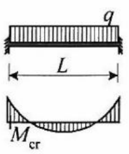	0,5	1	1	2,576	2,608	1,00	1,562	0,15	1,00	-0,859	-1,99
	0,5	0,5	1	1,490	1,515	0,56	0,900	0,08	0,61	-0,516	-1,20
	0,5	0,5	0,5	1,494	1,746	0,56	0,825	0,08	0,61	0,002712	-1,20
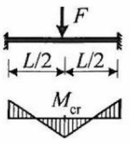	0,5	1	1	1,683	1,726	1,20	1,388	0,07	1,15	-0,716	-1,35
	0,5	0,5	1	0,936	0,955	0,69	0,763	0,03	0,64	-0,406	-0,76
	0,5	0,5	0,5	0,937	1,057	0,69	0,843	0,03	0,64	-0,0679	-0,76

Poznámky:

1) $C_1 = C_{1,0} + (C_{1,1} - C_{1,0})\kappa_{wt} \le C_{1,1}$, ($C_1 = C_{1,0}$ pre $\kappa_{wt} = 0$, $C_1 = C_{1,1}$ pre $\kappa_{wt} \ge 1$)

2) Parameter ψ_f sa vzťahuje k stredu rozpätia.

3) Hodnoty kritického momentu M_{cr} sa vzťahujú na prierez, v ktorom pôsobí M_{max} .

NB.3.3 Čiastkové prípady: nosníky so symetrickým prierezom vzhľadom k hlavnej osi najväčšej tuhosti y-y a s bodovo symetrickým prierezom (obrázok NB.3.2)

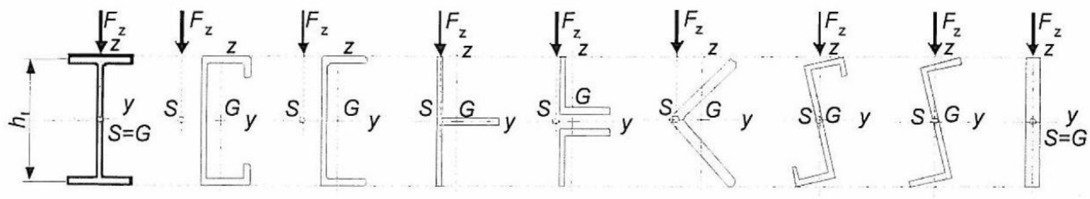

Obrázok NB.3.2 – Prierezy prútov symetrické k hlavnej osi najväčšej tuhosti y-y alebo bodovo symetrické k stredu šmyku S totožného s ťažiskom G

(1) Pre nosníky so symetrickým prierezom vzhľadom k hlavnej osi najväčšej tuhosti y-y, s bodovo symetrickým prierezom, ktoré sú namáhané zaťažením pôsobiacim kolmo na hlavnú os najväčšej tuhosti y-y v rovine prechádzajúcej stredom šmyku *S* (obrázok NB.3.2) je z_j = 0 a vzťah (NB.3.2) sa zjednoduší na vzťah:

$$\mu_{cr} = \frac{C_1}{k_z}\left[\sqrt{1+\kappa_{wt}^2+(C_2\zeta_g)^2} - C_2\zeta_g\right] \qquad \text{(NB.3.12)}$$

(2) Pre nosníky namáhané koncovými momentmi C_2 = 0 a pre priečne zaťažené prúty s pôsobiskom zaťaženia v strede šmyku *S* je z_g = 0. Pre tieto prípady sa (NB.3.12) zjednoduší na vzťah:

$$\mu_{cr} = \frac{C_1}{k_z}\sqrt{1+\kappa_{wt}^2} \qquad \text{(NB.3.13)}$$

(3) Ak platí aj $\kappa_{wt} = 0$:

$$\mu_{cr} = C_1/k_z \qquad \text{(NB.3.14)}$$

(4) Pre kĺbovo podopretý nosník v rovine kolmej na os z-z, ktorý je namáhaný rovnako veľkými proti sebe pôsobiacimi koncovými momentmi (ψ = 1) je k_z = 1 a C_1 = 1, je:

$$\mu_{cr} = 1 \qquad \text{(NB.3.15)}$$

Je to základný prípad nosníka s nedeplanujúcim prierezom $(I_w = 0)$, ktorý je kĺbovo podpretý vzhľadom na vybočenie z roviny z-z $(k_z = 1)$ a vzhľadom na krútenie okolo osi x-x $(k_w = 1)$ a je namáhaný konštantným ohybovým momentom (ψ = 1, C_1 = 1). Pre takýto prípad platí vzťažný pružný kritický moment

$$M_{cr,0} = \frac{\pi\sqrt{EI_z\, GI_t}}{L} \qquad \text{(NB.3.16)}$$

(5) Pre nosníky s prierezmi podľa NB.3.3 podoprete na obidvoch koncoch (s okrajovými podmienkami definovanými faktormi vzpernej dĺžky $k_y = 1$, $k_z = 1$, $0{,}5 \le k_w \le 1$) a pre úseky nosníkov medzi bočnými podopretiami, ktoré sú namáhané ľubovoľným zaťažením (napr. nerovnakými koncovými momentmi nosníkov alebo ich úsekov, kombinovanými s ľubovoľným medziľahlým priečnym zaťažením), sa môže použiť na výpočet približnej hodnoty pružného kritického momentu M_{cr} vo vzorcoch (NB.3.13) a (NB.3.14) hodnota faktora C_1:

$$C_1 = \frac{1{,}7|M_{max}|}{\sqrt{M_{0,25}^2 + M_{0,5}^2 + M_{0,75}^2}} \le 2{,}5\,, \qquad \text{(NB.3.17)}$$

kde

$M_{\max}$ je najväčší návrhový ohybový moment,

$M_{0,25}$, $M_{0,75}$ sú návrhové ohybové momenty v štvrtinách a

$M_{0,5}$ je návrhový ohybový moment v strede rozpätia nosníka alebo v strede dĺžky úseku nosníka medzi susednými bočnými podopretiami.

(6) Faktor C_1 definovaný vzorcom (NB.3.17) sa môže použiť aj v (NB.3.12) ale iba v kombinácii so zodpovedajúcou hodnotou faktora C_2 platnou pre dané zaťažovacie a okrajové podmienky. Pre šesť prípadov s okrajovými podmienkami $k_y = 1$, $k_z = 1$, $0{,}5 \le k_w \le 1$ možno nájsť hodnotou faktora C_2 v tabuľke NB.3.2. Zjednodušene možno pre tieto prípady uvážiť $C_2 = 0{,}5$.

(7) V prípade spojitého nosníka je možné použiť nasledovný približný postup. Účinok spojitosti susedných úsekov pri bočnom vybočení sa zanedbá a každý z úsekov sa vyšetruje akoby bol bočne jednoducho podopretý. Strata stability sa analyzuje pre každý úsek a pre výpočet hodnoty faktora C_1 zo vzorca (NB.3.17) sa uváži priebeh ohybových momentov po dĺžke *L* príslušného úseku. Najmenší z kritických momentov vypočítaných pre všetky úseky je pružným kritickým momentom spojitého nosníka. Tento postup vedie k odhadu, ktorý sa k presnej hodnote blíži zdola.

NB.3.4 Konzoly s konštantným prierezom symetrickým k hlavnej osi najmenšej tuhosti z-z

(1) V prípade konzoly s konštantným prierezom symetrickým k hlavnej osi najmenšej tuhosti z-z, namáhanej zaťažením pôsobiacim v rovine kolmo na hlavnú os najväčšej tuhosti, sa pružný kritický moment vypočíta podľa vzťahu (NB.3.1), kde pomerný kritický moment μ_{cr} je daný v tabuľke NB.3.3 a tabuľke NB.3.4.

(2) Znamienková konvencia na určenie z_j a z_g je daná v NB.3.2(6) a (7).

Tabuľka NB.3.3 – Pomerný kritický moment μ_{cr} pre konzolu $(k_y = k_z = k_w = 2)$ zaťaženú osamelým bremenom F pôsobiacim na konci konzoly F

Zaťaženie a podmienky podopretia	$\frac{\pi}{L}\sqrt{\frac{EI_w}{GI_t}} = k_w\kappa_{wt} = \kappa_{wt0}$	$\frac{\pi z_g}{L}\sqrt{\frac{EI_z}{GI_t}} = k_z\zeta_g$	(T) (C)	(C) (T)	$\frac{\pi z_j}{L}\sqrt{\frac{EI_z}{GI_t}} = k_z\zeta_j = \zeta_{j0}$			(C) (T)	(T) (C)
			-4	-2	-1	0	1	2	4
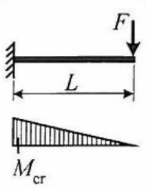	0	4	0,107	0,156	0,194	0,245	0,316	0,416	0,759
		2	0,123	0,211	0,302	0,463	0,759	1,312	4,024
		0	0,128	0,254	0,478	1,280	3,178	5,590	10,730
		-2	0,129	0,258	0,508	1,619	3,894	6,500	11,860
		-4	0,129	0,258	0,511	1,686	4,055	6,740	12,240
	0,5	4	0,151	0,202	0,240	0,293	0,367	0,475	0,899
		2	0,195	0,297	0,393	0,560	0,876	1,528	5,360
		0	0,261	0,495	0,844	1,815	3,766	6,170	11,295
		-2	0,329	0,674	1,174	2,423	4,642	7,235	12,595
		-4	0,364	0,723	1,235	2,529	4,843	7,540	13,100
	1	4	0,198	0,257	0,301	0,360	0,445	0,573	1,123
		2	0,268	0,391	0,502	0,691	1,052	1,838	6,345
		0	0,401	0,750	1,243	2,431	4,456	6,840	11,920
		-2	0,629	1,326	2,115	3,529	5,635	8,115	13,365
		-4	0,777	1,474	2,264	3,719	5,915	8,505	13,960
	2	4	0,335	0,428	0,496	0,588	0,719	0,916	1,795
		2	0,461	0,657	0,829	1,111	1,630	2,698	7,815
		0	0,725	1,321	2,079	3,611	5,845	8,270	13,285
		-2	1,398	3,003	4,258	5,865	7,845	10,100	15,040
		-4	2,119	3,584	4,760	6,360	8,385	10,715	15,825
	4	4	0,845	1,069	1,230	1,443	1,739	2,168	3,866
		2	1,159	1,614	1,992	2,569	3,498	5,035	10,345
		0	1,801	3,019	4,231	6,100	8,495	11,060	16,165
		-2	3,375	6,225	8,035	9,950	11,975	14,110	18,680
		-4	5,530	8,130	9,660	11,375	13,285	15,365	19,925

a) Pre $z_j = 0$, $z_g = 0$ a $\kappa_{wt0} \le 8$: $\mu_{cr} = 1{,}27 + 1{,}14\kappa_{wt0} + 0{,}017\kappa_{wt0}^2$.

b) Pre $z_j = 0$, $-4 \le \zeta_g \le 4$ a $\kappa_{wt} \le 4$ sa μ_{cr} môže vypočítať aj zo vzťahov (NB.3.12) a (NB.3.13),

v ktorých sa použijú nasledovné približné hodnoty faktorov C_1, C_2:

$C_1 = 2{,}56 + 4{,}675\kappa_{wt} - 2{,}62\kappa_{wt}^2 + 0{,}5\kappa_{wt}^3$, ak $\kappa_{wt} \le 2$

$C_1 = 5{,}55$ ak $\kappa_{wt} > 2$

$C_2 = 1{,}255 + 1{,}566\kappa_{wt} - 0{,}931\kappa_{wt}^2 + 0{,}245\kappa_{wt}^3 - 0{,}024\kappa_{wt}^4$, ak $\zeta_g \ge 0$

$C_2 = 0{,}192 + 0{,}585\kappa_{wt} - 0{,}054\kappa_{wt}^2 - (0{,}032 + 0{,}102\kappa_{wt} - 0{,}013\kappa_{wt}^2)\,\zeta_g$, ak $\zeta_g < 0$.

c) V tabuľke NB.3.3 sa má použiť nelineárna interpolácia hodnôt.

Tabuľka NB.3.4 – Pomerný kritický moment μ_{cr} pre konzolu $(k_y = k_z = k_w = 2)$ zaťaženú rovnomerným zaťažením q po celej dĺžke konzoly

Zaťaženie a podmienky podopretia	$\frac{\pi}{L}\sqrt{\frac{EI_w}{GI_t}} = k_w\kappa_{wt} = \kappa_{wt0}$	$\frac{\pi z_g}{L}\sqrt{\frac{EI_z}{GI_t}} = k_z\zeta_g = \zeta_{g0}$	$\frac{\pi z_j}{L}\sqrt{\frac{EI_z}{GI_t}} = k_z\zeta_j = \zeta_{j0}$: -4	-2	-1	0	1	2	4
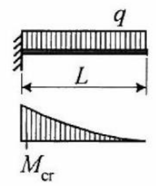	0	4	0,113	0,173	0,225	0,304	0,431	0,643	1,718
		2	0,126	0,225	0,340	0,583	1,165	2,718	13,270
		0	0,132	0,263	0,516	2,054	6,945	12,925	25,320
		-2	0,134	0,268	0,537	3,463	10,490	17,260	30,365
		-4	0,134	0,270	0,541	4,273	12,715	20,135	34,005
	0,5	4	0,213	0,290	0,352	0,443	0,586	0,823	2,046
		2	0,273	0,421	0,570	0,854	1,505	3,229	14,365
		0	0,371	0,718	1,287	3,332	8,210	14,125	26,440
		-2	0,518	1,217	2,418	6,010	12,165	18,685	31,610
		-4	0,654	1,494	2,950	7,460	14,570	21,675	35,320
	1	4	0,336	0,441	0,522	0,636	0,806	1,080	2,483
		2	0,449	0,663	0,865	1,224	1,977	3,873	15,575
		0	0,664	1,263	2,172	4,762	9,715	15,530	27,735
		-2	1,109	2,731	4,810	8,695	14,250	20,425	33,075
		-4	1,623	3,558	6,025	10,635	16,880	23,555	36,875
	2	4	0,646	0,829	0,965	1,152	1,421	1,839	3,865
		2	0,885	1,268	1,611	2,185	3,282	5,700	18,040
		0	1,383	2,550	4,103	7,505	12,770	18,570	30,570
		-2	2,724	6,460	9,620	13,735	18,755	24,365	36,365
		-4	4,678	8,635	11,960	16,445	21,880	27,850	40,400
	4	4	1,710	2,168	2,500	2,944	3,565	4,478	8,260
		2	2,344	3,279	4,066	5,285	7,295	10,745	23,150
		0	3,651	6,210	8,845	13,070	18,630	24,625	36,645
		-2	7,010	13,555	17,850	22,460	27,375	32,575	43,690
		-4	12,270	18,705	22,590	26,980	31,840	37,090	48,390

a) Pre $z_j = 0$, $z_g = 0$ a $\kappa_{wt0} \le 8$: $\mu_{cr} = 2{,}04 + 2{,}68\,\kappa_{wt0} + 0{,}021\,\kappa_{wt0}^2$.

b) Pre $z_j = 0$, $-4 \le \zeta_g \le 4$ a $\kappa_{wt} \le 4$, sa μ_{cr} môže vypočítať aj zo vzťahov (NB.3.12) a (NB.3.13), v ktorých sa použijú nasledovné približné hodnoty faktorov C_1, C_2:

$C_1 = 4{,}11 + 11{,}2\,\kappa_{wt} - 5{,}65\,\kappa_{wt}^2 + 0{,}975\,\kappa_{wt}^3$, ak $\kappa_{wt} \le 2$

$C_1 = 12$ ak $\kappa_{wt} > 2$

$C_2 = 1{,}661 + 1{,}068\,\kappa_{wt} - 0{,}609\,\kappa_{wt}^2 + 0{,}153\,\kappa_{wt}^3 - 0{,}014\,\kappa_{wt}^4$, ak $\zeta_g \ge 0$

$C_2 = 0{,}535 + 0{,}426\,\kappa_{wt} - 0{,}029\,\kappa_{wt}^2 - (0{,}061 + 0{,}074\,\kappa_{wt} - 0{,}0085\,\kappa_{wt}^2)\,\zeta_g$, ak $\zeta_g < 0$.

c) V tabuľke NB.3.4 sa má použiť nelineárna interpolácia hodnôt.